

Do Najj. Sejmujących Starów.

1791

DO NAYIASNIEYSZYCH SEYMUIĄCYCH STANOW

ze kolekcji Barona Czecha

Darmo sobie pochlebia o szczęściu, człowiek prywatny w obrębach Domu swojego, darmo Obywatel w Urzędzie ludzi Kray obietnicą pomysłności powszechney, mocy, pokoiu, i sławy Oyczyzny, jeśli ieden i drugi niemiar-kuie przedsięwzięć rozważę, jeśli rozważa niepilnufie prawi-
widel, którychby zachowaniem, przedsięwzięcia i czyny, przystoynościa i użytecznościa znaczne były.

„ Non enim utrum honestum aut turpe sit? deliberare
„ debes, sed etiam duobus propositis honestis, utrum hone-
„ stius, itemque duobus, utilibus, utrum utilius, nec non
„ si id quod videtur esse utile, non pugnat cum eo, quod
„ est honestum;

Taki jest przepis o powinnościach Rzymianina, który po-
winności i znać i pełnić umiał.

Mądrość i cnota iedno znaczenie mają, jeśli ie w sku-
tkach uważać będziemy: te chwalebnych i sławnych Dzieł
) 1 (tu-

ludzkich przewodniki jeśli nie będą z sobą społeczne, w dziełach albo na przystoyności, albo na użyteczności zbywać będzie.

Kiedy człowiek prywatny niemiarkuie przedsięwziąć rozważą, albo w rozwadze niestosunie postępów do sporządzenia pożytku, a oraz do zachowania przystoyności? sobie samemu szkodzi, i własne czyny, własnym opłaca smutkiem.

Lecz kiedy błędem podobnym podda się człowiek Urzędowy, człowiek przeznaczony strzedz szczęścia ludzi, i to obmyślać, czego ieszcze niemają, lzy powszechne są skutkiem iego pomyłek, przeklęstwo i narzekanie, iest karą iego nienamysłu i błędów.

Prawodawców dzieła nie im iedynie pomyślność albo cierpienie sporządzą, niedość przewidzieć, czy ich przedsięwzięcia z przystoynością się zgodzą, ale czy bydź przystoynieysze nie mogą? niedość przyznać przedsięwzięciom przystoynność, ale niezamieniac w ustawę pierwey, ażby doskonała użyteczność przewidzianą była, czy bez użytku przystoynność, czy bez przystoyności użytek skazi ustawę, z ustawy, spłyną na kray skażenia, na Kraiowych niedogodności, na Prawodawców wina, i niemile Ich Jmion wspomnienie.

Niepospolitą Szlachetnością postępów wstawieni dwaj Mężowie Bars i Czech wzbudzili Waszą wspaniałość, żeby-

Gdy

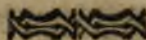

ście ich cnotę, przymioty, i Przymiotów użycie niepospo-
litym oznaczyli znamieniem :

Gdy to się stało ? złożono przed Wami Regestra Zasług
i zaśluzonych, a gdyście i tym nieodmowili nadgród ? złożone
inne, w których sposobnych bydz zasłużonemi czytoście, bę-
dą inne ieszcze, będą takie, iakie się iuz zdarzyły, z któ-
rych wyłączyli się niektórzy, co ich albo niewczesna nad-
groda krzywdziła, albo niewłaściwe ich] urodzeniu nadanie
upośledzało, albo Dobrodzieystwo, pozbawiało ich szczęścia.

Pomieszana iest wątpliwa przystoyność, z niepewną u-
żytecznością, i ustawy Wasze wpadając w niebezpieczeństwo
o niedogodność, udać mogą zasługi w wątpliwość, w posądze-
nie zasłużonych i nadgrodzonych, w podeyrzenie nadgradza-
jących, a bydz może, iż udadzą w ohydę nadgrode samą :

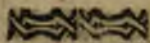
Niechby same zyski dla Skarbu nie były powodem
szczególnym do stopnia, który poniżałaby przedayność, i któ-
ry mogąc bydz za Metal nabytym, byłby gardzonym; niech-
by z drugiej strony nieostrożność, powabem do Szlacheckich
przeznaczeń, nieogałacała z Ludzi cnotliwych i zdatnych
przeznaczeń innych, a przez skutek który z tego wyniknie
niechby niepotwierdzała omylnego mniemania, iakoby w Pol-
szcze nie bydz Szlachcicem, było iedno, co nie bydz ożło-
wikiem.

Jeśli ludzi nie będzie różnić powinność i powołanie, do których naturą albo ćwiczeniem są przeznaczeni? zmieszanie między ludźmi mieszając powinności i powołania, daremną uczynią usilność Waszą o Rząd, tym bardziej o skutek Rządu, którym ma być powszechna szczęśliwość, w której każdy znajdzie część swoją, każdy cieszyć się będzie miem, pokojem, bezpieczeństwem, i ograniczoną przez Prawa wolnością, a niezayrzając dostojnościom innych, zayrzec będzie cnotliwych sposobów, przez które nabywa się dostojność, i poydzie drogą naśladowania przykładów:

Jeśli by Szlachectwo w Polsce było tylko próżności imieniem, i wynosiło iednych do Prawa gardzenia drugimi, znieść raczey próżność radziłbym, iak były zniesione tytuły *equalitatis* przeciwne, niżli pomnażając gardzących, czynić nieszczęśliwemi gardzonych: a przez ten sposób opustaszać Ziemię Oczystą z Mieszkańców, którzyby do gardzenia czyli Prawa, czyli skłonności nie mając, byż gardzonemi nieznieśli.

Lecz jeśli inaczey? jeśli Szlachectwo wkłada na Szlachtę powinności surowe, wkłada twarde powołanie służyć szczęściu cudzemu raczey, niż używać własnego? po co pomagać mylnym mniemaniom, po co przydawać potwierdzenia zamieniom, że Szlachcic tylko w Polsce byż wolnym, byż szczęśliwym ma Prawo:

Wszyscy w Polsce poddani Prawom jesteśmy, poddani władzom przepisany przez Prawa: są różnice w Prawach i Władzach, bo są różnice w powinnościach, i powołaniach; a jeśli lub Prawa? lub władze! przez nieszczęścia, zaniedbania i błędy pomieszały się z wadami, które albo ludzkość albo słuszność przyemiły? coście oświadczyli Kraiowi, gdyście mu Rządu poprawę przyrzekli; Ja mniemam, żeście przyrzekli poprawę Praw mylnych, i Władz złe określonych:

Jeśli nie to macie w zamiarze? iam się prożno Rządu spodziewałem; jeśli to? Wy prożno z powołania iednego przenosisie w powołanie Szlacheckie tych Obywatelów, którzy przeznaczenie w jakim się od młodości ćwiczyli porzucą, a tego, do którego przejdą, pełnić nie będą zdolnemi, i tak iedną część Rządu osłabicie pierwey, niżliście inną zmocnili, owszem iedna upadnie przez zdatnych ubycie, druga osłabie przez rozmnożenie nienawykłych ramion do tych ciężarów, które są nowemu powołaniu przeznaczonemi.

Niepróżne były Oyców Waszych *scartabellatis* przepisy, był to czas poświęcony odwykaniu od iednych, a przywyknieniu i sposobieniu się do nowych powinności: Czas, żyć trzeba, ale go nabyć niedano: byli za Przodków Naszych, są za Nas ludzie, którzy zasłużyli Szlachetnością postępów, żeby niepodlegali czasowi do używania Szlachectwa przepisane: odstępowano czasu, i Wy go zasługom i przeświadczeniu odstąpić możecie, ale niech walor pieniężny nieza-

stepnie czasu, i potrzeby zaslug; niech sama cena do Skarbu
wniesiona, niewydaie tego przedaynym, co ceny niema.

Miarkowaniu przystoynosci z uzytkiem? rostrzajnienu
czy uzytecznosci przystoynosci niekrywdzi? czy iedno i
drugie doskonale zlaczone, niezatrudnia czynien czasowi i
potrzebie Rzplitey wlasciwszych i konieczniejszych? czy to
co czynicie dla dogodnosci osobom, nie wdacie Was w opu-
szczenie tego, co czynicie winniście dla dogodzenia ludowi i
caley wogolnosci Oyczyznie? czy sposob jakim czynicie nie-
sciagnie niepodobania? a ztad czy niewynikna między przy-
gana a oczyszczeniem spory, te nieiednosci narzedzia, te
zrodla opoznionych ratunkow Oyczyzny? rozwazcie te za-
pytanie poddać radziibym.

Mała liczba którzy obrady składacie wstrzymacie Was
od Propozycyi ważnych, i taż sama przyczyna wstrzymać Was
powinna od tych, w które weszliście: ważne są, i ważnie-
sze niż się wydaia nobilitacyi materye, czy ie tak uważe-
my, że pomnazaią liczbę Szlachty niezaraz sposobney pełnić
powołanie do którego przeznaczoną stae się, a zaraz obo-
wiązaney pomnieyszać dawney Szlachty osiadłość; czy ie tak
uważemy że pomnieyszaią liczbę uzytecznych w Miastach
Mieszkańców, a zostawiają reszte w mniemaniu o zaniedbanie
Rządowe, zostawiają w wątpliwosci o zaradzeniach których
czekaia; są wazne, iak wszystkie inne, z których złożyé
Konstytucyą wewnętrzną przedsięwzięliście; a gdy Was wa-

żność

źność odwraca od iednych rzeczy, niech od tey odwroci którą mylnie za mniey ważną bierzecie.

Są rzeczy, których ułatwieniem obowiązani iesteście przygotować łatwość dla zgromadzenia licznego na które czekacie, méwię obowiązani iesteście, bo od Was którzy obrady składacie, czekać będą podania co czynić mają ci, którzy od Dnia 16. Xbra składać obrady będą.

Kontynuacya rozpoczętych Dzieł Waszych ma być obiektem obrad, które 16. Xbra zaczęte będą, Dzieła więc wasze i Wasze ustawy złożyć w Xięgę porządną winniście, wykonania tego wymaga po Was Prawo porządku, wymaga potrzeba żebyście Prawodawcom oczekiwany podali co jest zrobione: radzę zatym żeby Delegowani do Konstytucyi i Kancellarya Seymowa odebrała zlecenie ułożyć w Klasy materyom właściwe wszystkie dwuletnich prac Waszych ustawy:

A gdy to stanie się? Wy podług Prawa i dawnych zwyczajów czytaniu tych ustaw czas przeznaczycie, po przeczytaniu? w Wolumen złożyć, i podać powszechości zlecicie:

To pierwszą i konieczną powinnością Waszą uznaję, i iey przedsięwzięcie doradzam:

Druga wyniknie z pierwszej; złożywszy w porządek to co jest Prawem, złóżcie w porządek to, co Prawem być czeka: Projekta stosownie do materyi poklassifikować rozkażcie: Pra-

❦

Prawa będą prawidłem, Projekt materiałem do czynień
Zatrudnienie Wasze nie będzie Prawodawstwem iest powin-
nością, i Prawodawstwa ułatwieniem :

Bez tego przygotowania, i Wy sami i ci którzy na Dzień
16. Xbra przybyć mają, rostargnieni liczbą nieuporzędzonych
obiektów których kolej niepewna, zmieszani różnością po-
treb między -któremi pierwszeństwo każdy podług zdania
swoiego naznaczać będzie, rozroznieni podług rozmaitości
rzeczy, albo mało, albo źle czynić będą, co wszystko Oy-
czyźnie, co Wam, i sławie Waszey będzie szkodliwe.

Bydź może iż toż samo Pismo będzie Wam wyrzucane
iżk nieusłuchana przestroga, lubo Ja nie tym celem do czy-
tania podaę, żebym przeciw zaniedbaniom oburzał, ale że-
bym od zaniedbania odwrócił

*S: non oprimam, et aliquam Rempubl: qua nunc nulla est
habeatis.*

w Drukarni J. K. Moł i Rzpłitey u XX. *Scholarum Piarum.*

XVIII. 2. 824.

<http://rcin.org.pl>

1589

F

XVIII.2.824